

Állami földprivatizáció – intézményesített földarálás (2015-2016.)

II. Megyei zárójelentések

az állami földprivatizációs rendszer valós értékeléséhez

Baranya megye

Időkeresztmetszet: 2016. szeptember 1.

Összeállította: Ángyán József¹

Készült: a Greenpeace Magyarország Egyesület támogatásával²

Mert: „Megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket!” (Jn. 8, 32.)

Ajánlás

Az államra bízott, közös nemzeti földvagyonunk – a villámgyors lebonyolításból következtethetően bizonyára hosszasan előkészített, majd 2015 nyarán, a „migrációs válság” árnyékában, hirtelen bejelentett – kiárúsítását a kormányzat részéről sok valótlanságot és a közvéleményt félrevezető csúsztatást tartalmazó propagandakampány kísérte. Arra az egyszerű kérdésre azonban, hogy miért is kell – a meghirdetett választási- majd kormányprogrammal szöges ellentétben – az állami földeket újra eladni, arra észérvek, értelmes magyarázatok alig születtek. Ahhoz, hogy a tényleges érdekeket, szándékokat és folyamatokat, a lépés valóságos – az egész társadalmat érintő – hatásait és üzenetét megértsük, érdemes a „Földet a gazdáknak!” program – 2015 novembere és 2016 júliusa között, három hullámban lebonyolított, majd 2016 őszén törvénnyel lezárt – árverési földértékelési eljárásának tényadatait elemezni.

Az ezt célzó első megyei mintaelemzést 2016 áprilisában tettem közzé, majd a programzáró törvény megszületését követően elkezdtem a végleges, hivatalosan közzétett árverési adatok több szempontú feldolgozását és a megyei jelentések összeállítását. E jelentés, a sorban a tizenkettedik, **Baranya megye** állami földprivatizációs képét mutatja be, amely meghirdetett (9.369 ha) és elárverezett (8.514 ha) területei alapján a megyék rangsorában a középmezőnybe tartozik. Ezzel az elárverezett terület (182.200 ha) több mint négyötöde, 82%-a (közel 150.000 ha) adatainak feldolgozását elvégeztem. Ezt folytatva, reményeim szerint kirajzolható lesz az országos kép, és ellenőrizhetők – megerősíthetők vagy cáfolhatók – lesznek az állami földprivatizációs program kormányzati értékelésének állításai. A rendszer megítéléséhez azonban e megye önmagában is jó mintául szolgálhat.

Jelen elemzés részletesen megvizsgálja a megyében meghirdetett és elárverezett állami területeket, az állam tényleges bevételeit, az árverésekkel érintett településeket, a helyi lakosok szereplését, a lakhely és a birtoktest közti távolságokat, a földbérlok és árverezők, valamint a kikiáltási árak és a nyertes árajánlatok viszonyát, az árverseny kérdését, majd a nyertes árverezők és érdekeltségek, továbbá az általuk megszerzett területek jellemzőit. A legnagyobb nyerteseket és érdekeltségeket részletesen is bemutatja, és javaslatokat is megfogalmaz. Íme, **ízeltőül** néhány megállapítás a jelentésből.

Az elkelt megyei földterület **198 nyertes árverező**höz került, de több mint 57%-át, mintegy 4.900 hektárt nem a kormánypropagandában szereplő „kis/közepes családi gazdaságok”, hanem 49 nyertes árverező tagja nevében mindössze **27 nagy érdekeltség** szerezte meg. Az „alsóházi” – 20 ha alatti területet szerző – 75 érdekeltség, a nyertes érdekeltségek közel 46%-a eközben csupán a területek alig 7%-ához, kevesebb mint 600 hektárhoz jutott. Ez a – kiválasztott keveseknek nagy, viszonylag sokaknak pedig igen kis területeket juttató – rendszer olyan „családi léptékű” – ez esetben 43 ha/nyertes árverező – megyei átlag kimutatását teszi lehetővé, ami alkalmas a közvélemény megtevesztésére.

A kormányzati propaganda szerint „a föld azé a helyben élő földművesé legyen, aki azt megműveli”. E megye adatai ezzel szemben azt az általános tendenciát erősítik, hogy a **helybeli** gazdálkodó családok elől a földek jelentős részét – e megye esetében több mint négyötödét, 83%-át – más településen élő, tőkeerős árverezők szerzik meg. Ráadásul az úgynevezett „helybeliek” között találunk olyan cégtulajdonosokat is, akik – a földforgalmi törvény abszurd szabályozása folytán, lakhelyüktől és foglalkozásuktól függetlenül – cégük székhelye jogán válhattak úgy „szerzőképes helyi földművesé”, hogy helyben akár sohasem jártak és/vagy a mezőgazdaságot hírből is alig ismerik. Ezen túl egy részük nemcsak, hogy nem „helybeli”, hanem mintegy 1.100 ha-t, az elárverezett terület közel 13%-át a kormányhatározatban rögzített 20 km-nél is nagyobb, átlagosan 38 km távolságban lakó, 27 nyertes árverező – köztük pl. 87 ha szántót, több mint **100 km** távolságból, Nagykanizsáról

¹**Ángyán József:** a SZIE prof. emer. ny. egyetemi tanára, az MTA doktora, a volt Vidékfejlesztési Minisztérium egykori (2010-2012.) parlamenti államtitkára.

²**Külön köszönet Rodics Katalinnak**, a program menedzseléséért és az elemzések nyilvánosságának megteremtéséért, **Mészáros Norbertnek** és **Virág Zsuzsának** az adatok összegyűjtéséért, előrendezéséért és elemezhető formába hozásáért, továbbá **Ács Sándornénak** az elemzések közreadásáért. Hálas köszönet a „Greenpeace Magyarország”, a „Kié legyen a föld?”, az „Átlátszó”, a „Greenfo”, az „Alfahír”, a „Magyar Hang” és a „24.hu” portáloknak, amelyek jelentéseimet teljes terjedelmükben közlésteszik. Köszönet továbbá mindazon médiumoknak, melyek figyelem-felhívással, kivonatos ismertetéssel vagy másodközléssel segítik a „szemek nyitogatását”, az elemzéseimhez való hozzáférést a téma iránt érdeklődők számára.

egy kormányzat/politika-közeli milliárdos nagyvállalkozó, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara magyar–kínai tagozatának elnöke szerezte meg.

Értelmetlenek és félrevezetőek azok a kormányzati tényezőktől származó kijelentések is, amelyek azzal próbálták indokolni a közös földvagyron eladását, hogy az állam annak rossz gazdája, cégeit a management „szétlopja”. A **bérelti viszonyok** elemzése ugyanis azt mutatja, hogy az elárverezett területek döntő többsége – e megyében közel **96%-a** – az árverés idején 1-21 éves hátralevő futamidejű szerződéssel **bérbe adott** – azaz nem az állam vagy cégei, hanem a bérlők által művelt – terület, melynek több mint egynegyedét **3 nagy bérlő** – a Szigetvári Hús Kft., továbbá az FFG Agro Kft. és a nagygazda Kaitz Ákos – használja.

E megye adatai is cáfolják továbbá azokat a kormányzati állításokat is, amelyek szerint „*versenyben kialakult piaci áron*” jutottak a nyertesek az állami földterületekhez. A mintegy 8.500 ha elkelt megyei területből ugyanis több mint 5.700 ha (67%) **licitálás nélkül, kikiáltási áron**, további 1.400 ha (17%) pedig azt kevesebb, mint 20 %-kal meghaladó áron, ráadásul az európai földárak töredékéért – átlagosan 1 millió 258 eFt/ha nyertes árajánlattal – került a sikeres árverezőkhöz. Valódi árverseny – ahol a nyertes árajánlat több mint 50%-al meghaladta a kikiáltási árat – a területek kevesebb, mint 9%-ának árverésén alakult csupán ki. Összességében, az elárverezett megyei terület egészére nézve az állapítható meg, hogy a nyertes árajánlat alig több mint 10%-kal haladta meg a kikiáltási árat.

Ez a **látszólagos érdektelenség** persze vélhetően annak is tulajdonítható, hogy a területek közel egyharmadát olyan nagy – 50-170 ha – méretű birtoktestek formájában hirdették meg, amelyeknek akár 250 millió forintos kikiáltási árával a ténylegesen gazdálkodó családok bizonyosan nem rendelkeznek. Másrészt az egyébként is kiszolgáltatott helyzetű helyi gazdacsaládok – felmérve az erőviszonyokat – nem vették a bátorságot, hogy a politika-közeli, egymás közt a földeket vélhetően előre leosztó, egymásra így nem is licitáló „*nagyurak*” ellenében próbáljanak földhöz jutni. (OK)

A **spekuláns, kormány-közeli tőkének** viszont az európai 10 (pl. Ausztria) – 35 (pl. Hollandia) millió Ft/ha átlagos földárak töredékéért – a megyében elárverezett terület 95%-a esetében 2 mFt/ha alatti áron – megszerezhető állami földek megvásárlása kiváló befektetési lehetőséget kínál. A 8-28-szoros földárbeli különbség spekuláns tőkebefektetői körökben már „*eléri az ingerküszöböt*”. Várakozásaik szerint ugyanis a földforgalmi törvény ellen megindult kötelezettség-szegési eljárásnak a földpiac liberalizációja és ezzel az európai földárak kiegyenlítődése lesz a következménye. Így az európai mércével potom pénzért megszerzett állami földek piacra dobása belátható időn belül megsokszorozhatja a földvásárlásra fordított, befektetett tőkét, vagy monopolhelyzetet teremthet a befektető számára a felértékelődő, stratégiai, nemzetbiztonsági jelentőségű élelmiszerpiacon. Vélhetően ebben a megyében is e két szempont lehetett a legfőbb mozgatórugója az állami földek privatizációjának.

Számos esetben a **nyertes „földművesek” tevékenységi köre** is igen távol esik a mezőgazdaságtól, ha egyáltalán azonosítható. Találunk közöttük milliárdos nagyvállalkozókat, gépjármű-, alkatrész-, üzemanyag-, dohányáru-, étel- és/vagy ital-kereskedőket, építési/szerelési vállalkozókat, közzgazdászokat, adószakértőket, könyvvizsgálókat, könyvelőket, vendéglátókat, vadászatszervezőt, szoftverfejlesztő számítástechnikust, informatikust, hidrológust vagy éppen tanítót is. Akad köztük jónéhány politika-közeli szereplő, polgármester, alpolgármester és számos önkormányzati képviselő is. Vannak persze ebben a megyében is szép számmal olyan nyertes árverezők, akiknek a tevékenysége a nyilvános adatbázisokból egyértelműen nem azonosítható és esetleges stróman-szerepük gyanúja is felmerülhet. Ez a jelenség az 50 ha alatti területekre nyertes árajánlatot tevők között gyakorinak mondható, ám a nagy tőkeerejűnek tűnő, 50 ha felettiek között is több esetben előfordul.

Az adatok továbbá arra is következtetni engednek, hogy az **árverésre bocsátott területek kiválasztásában** a bérlő kormányzó „*elithez*” való viszonya – mint a feudális jellegű rendszerekben általánosan, itt is – döntő szerepet játszhatott. A „*baráti*” besorolású bérlők esetében e megyében is szembetűnő, általános jelenség, hogy meghirdetett bérleményeik jelentős részét, akár egészét maguk vásárolták fel. Úgy is fogalmazhatunk, hogy e „*baráti*” cégek és/vagy magánszemélyek bérelt területeiből – vélhetően nem ritkán magukkal a bérlőkkel egyeztetve – jobbra azokat bocsátották árverésre, amelyekre azután részben vagy egészben ők maguk tettek nyertes árajánlatot. A „*nem baráti*” nagy bérlők esetében viszont a földeladás alapvető célja a bérelt területek olyan kormány-közeli – gyakorta nem mezőgazdasági – tőkeérdekeltségekhez juttatása lehetett, akik megemelve a földbérelti díjakat leszoríthatják e cégeket a földről. De a földspekuláció kiszolgálása, a földvagyron baráti érdekeltségekhez juttatása, a „*nemzeti tőke*” megerősítése is tapintható célja lehetett az ilyen kiszorító jellegű, átrendező állami földprivatizációnak.

Egyébként e megyére is általánosan jellemző, hogy **politika/FIDESZ/kormány-közeli** rokoni, baráti, illetve nagygazda, nagyvállalkozói érdekkörök jutnak jelentős állami földterületekhez. (OK)

- A **legnagyobb nyertesek közül** itt találjuk pl. egy komlói, több pártot is megjárt, FIDESZ-közei nagygazda, a Baranya megyei közgyűlés Fidesz-KDNP által delegált volt tagja, **Prettl János** közvetlen családtagjai – lánya, MAGOSZ-vezető testvére, unokahúga – és üzlettársa alkotta, már az állami földbérleti pályázatokon is megyei győztes érdekkört (307 ha; 245 mFt), **dr. Vassékat** (282 ha; 494 mFt), Szigetvár – állatorvos, több cégben érdekelt, nagyvállalkozó, „független”, az Orbán-kormányt lojalitásáról biztosító, helyben FIDESZ-közelinek tartott, ám az országgyűlési választásokon MSZP-DK támogatással indult, az állami trafikkoncessziós pályázatokon és az állami földárveréseken is igen sikeres – polgármesterét és ugyancsak állatorvos, üzlettárs fiát, vagy pl. az ásvány-, termál- és gyógyvizek hasznosításával, kapcsolódó vízgazdálkodási, környezetvédelmi, területfejlesztési és turisztikai projektek tervezésével és megvalósításával foglalkozó, a világ számos országában jelen levő nagyvállalat, a budapesti **Aquaprofit Zrt.** – több közös cégben érdekelt, üzlettárs, mérnök, illetve hidrogeológus/közgazdász végzettségű, kormány-(FIDESZ)-közei, milliárdos – **alapító, társtulajdonos vezetőit** (190 ha; 207 mFt) Pécsről, illetve Nagykanizsáról, mint ahogy pl. **Szabóékat** (168 ha; 260 mFt), egy FIDESZ-(**Tiffán Zsolt, Fazekas Sándor**)-közei, sertésenyésztő, nagybirtokos, nagyvállalkozó család üzlettárs tagjait is Csányoszról. (OK)
- A „**kisebb**” nyertesek közül is említhetők pl. **Fodorék** (65 ha), a FIDESZ-KDNP volt polgármester-jelölt, gazdálkodó férj és üzlettárs felesége Sásdról, **Bogdán Jánosné** (61 ha), Okorág újraválasztott FIDESZ-KDNP polgármesterének közvetlen családtagja, vagy éppen **Kiss Ferenc Péter** (55 ha), ugyancsak FIDESZ-KDNP önkormányzati képviselő, alpolgármester Mágocsról. De ugyancsak itt kell említeni **Pintér Gábort** (51 ha), Hegyszentmárton nagybirtokos, nagyvállalkozó, FIDESZ-(**Tiffán Zsolt**)-közei alpolgármesterének, volt FIDESZ-KDNP polgármester-jelöltjének nagyvállalkozó fiát. Rajtuk kívül e körben említhető pl. az ugyancsak FIDESZ-KDNP-s önkormányzati képviselő, **Horváth József** (44 ha) Szigetvárról, a FIDESZ által támogatott független polgármester, **Hollósi Sándor** (35 ha) Csertőről, mint ahogy pl. a FIDESZ-KDNP négy cikluson át volt önkormányzati képviselő, alpolgármestere, **dr. Varga Szilárd Mihály** (29 ha), az állami földbérleti pályázatok egyik megyei nyertese Bonyhádról. Itt szerepel továbbá pl. **Rittlinger Krisztián** (26 ha), a MAGOSZ-os **Rittlinger József** gazdaköri elnöknek, a **Nemzeti Agrárgazdasági Kamara** Baranya megyei elnökének közvetlen családtagja Somberekről, vagy éppen **Almás Gyuláné** (12 ha), az ugyancsak **Tiffán Zsolt** köréhez tartozó helyi FIDESZ-elnök, 2019-ben újraválasztott FIDESZ-KDNP polgármester, megyei önkormányzati képviselő azonos lakcímű édesanyja is Szabadszentkirályról. (OK)

A **települések** érdekérvényesítő képességében e megyében is jelentős eltérések mutatkoznak. Vannak kifejezetten „**vesztes települések**”, amelyek területeit részben vagy egészben más településeken lakó árverezők szerezték meg. Megyei rangsorukat **Sumony** vezeti. 554 ha elárverezett állami területének zömére, **506! hektárra** külső árverezők tettek nyertes árajánlatot. De a 300-500 hektár mezőgazdasági területet veszítő **Szentegát, Dencsháza** és **Boldogasszonyfa** vagy a 200-300 hektár területet veszítő **Belvárdgyula, Szemely, Göröcsöny** és **Bürös** helyi gazdaközösségeit is komoly veszteség érte. Vannak viszont erős érdekérvényesítő képességű, általában politika közei „**nyertes települések**”, amelyek pályázói nemcsak a saját lakóhelyük, de más települések területeihez is hozzájutottak. A 198 nyertes árverező a lakcímadatok alapján összesen 101 településen él, ám a 134 település közigazgatási területéhez tartozó, elárverezett **területek** több mint **2/3-ának**, közel 5.900 hektárnak az árverési nyertesei mindössze **25! település – közöttük** a megyeszékhellyel együtt **7! város** – lakói lettek. A rangsor élén a járási székhely város, **Szigetvár** (973 ha) és a megyeszékhely, a legutóbbi időkig fontos FIDESZ-es bázis, **Pécs** (911 ha) áll. E két város lakói szerezték meg az elárverezett megyei földek közel egynegyedét. A kormánypropaganda állításaival szemben tehát **nem a falvak vagy a tanyák népe**, hanem zömében tőkeerős, politika-közei, gyakorta nem is mezőgazdasági foglalkozású városlakók a program fő nyertesei.

A 131 oldalas Baranya megyei állami földárverési zárójelentés mindezeket és számos egyéb szempontot is részletesen elemez, igyekszik megmutatni a „**Földet a gazdáknak!**” program igazi arcát, és a teendőkre vonatkozó javaslatokat is megfogalmaz. Így hát jó szívvel és **szerezzel ajánlom** a tények dokumentálása és a „**szemek nyitogatása**” szándékával készített összeállításomat a bennünket körülvevő világ iránt érdeklődő **kortársainknak** éppen úgy, mint okulásul gyerekeinknek és unokáinknak, a tetteinket megítélő **utókornak**.

Gödöllő, 2020. február 29.

Ángyán József